

f) Ile miesięcy karmią?

g) Ile razy na dzień karmią?

h) Jakich potraw, napojów i środków domowych używają dla powiększenia zasobów mleka w piersiach? Środki mlekopędne (*galactagoga remedia*)?

i) Sztuczne karmienie? Ochraniacze brodawek? Flaszeczki do ssania?

12 Zwyczaje po ukończeniu karmienia.

a) Jakich środków używają, aby odzwyczaić dziecko od piersi?

b) Jakich środków używają, aby mleko utracić?

c) Jakich środków używają przeciw ranom brodawek sutkowych, przeciw zapaleniu sutek i gorączce połogowej?

d) Jakie zresztą istnieją zabobonne zwyczaje w położnictwie ludowem i w pielęgowaniu niemowlęcia?

13. Cboroby dziecinne?

14. Pierwsze kroki dziecięcia.

Przyrządy, stołki, wózki; pożądane są rysunki kołysek, wogóle wszelkich przyrządów mających związek z odchowaniem niemowlęcia.

Br. Gustawicz

dyrektor szkoły realnej w Żywcu.

Soboty.

Przebywając jakiś czas w Krośnie (środkowa Galicya) dowiedziałem się, że w niedalekim stąd powiecie gorlickim, podcienia koło dawnych kościołów drewnianych nazywają się *sobotami* i że to rzecz znana na całym Podkarpaciu zachodniem.

Wiadomości te znalazły najzupełniejsze potwierdzenie w książce Józefa Łepkowskiego (niegdyś profesora uniwersytetu krakowskiego) *Przegląd zabytków przeszłości okolic Krakowa* (Warszawa 1863), wskazanej mi łaskawie przez dra St. Tomkowicza z Krakowa. Książka ta zawiera następujące wzmianki o *sobotach*.

„Osiek. Kościół (w Osieku) drewniany teraz istniejący w otoczeniu *sobotami* (ganki zwane inaczej *zamsze*) wieży sześciogrannej z ostrym szczytem i wewnętrznym rozkładzie mimo

restauracyi zachował typ świątyń drewnianych XVI. stulecia (Str. 87 — 8)“.

„Witkowice. Drewniany kościół tej wsi w wieży, *sobotach* i zakończeniu chóru połową ośmiokąta zachował cechy, charakteryzujące styl wieku XVI. (str. 91)“.

„Willamowice. Erekcya kościoła wedle tradycyi sięgać ma XIV. stulecia; sam budynek drewniany, nie wcześniejszy nad wiek XVII. — wokół *soboty* (str. 95)“.

„Komorowice... dzisiejsza drewniana świątynia tylko w otaczających ją *sobotach* i wieży zachowała typ budowli XVI, stulecia (str. 96)“.

„Pisarzowice. Dzisiejszy budynek kościelny drewniany o baniastej głowicy wieży na podstawie ostrosłupa ściętego z czworobocznemi kłapami, otoczony *sobotami* (str. 97)“.

„Kozy. Kościół drewniany z *sobotami*, zakończeniem połową ośmiokąta i malowaniem pułapu charakteryzującym wiek XVI. (str. 103)“.

„Wilkowice. Wewnętrzna budowa drewnianego tutejszego kościoła, jak zakończenie za wielkim ołtarzem połową ośmiokąta, malowanie pułapu i zewnętrzne otoczenie *sobotami* odpowiadają zupełnie powyższej dacie 1577 wyrtej w chórze (str. 106)“.

„Mikuszowice. W Mikuszowicach kościół drewniany z wieżą gruszkowatej bani, z *sobotami* — budowa z XVII wieku po spaleniu dawniejszego (str. 106)“.

„Lipowa. Budowa drewnianego tutejszego kościoła ma cechy XVI. stulecia, wieża, *soboty*, malowanie stropu (str. 112)“.

„Palczowice. Jodłowy kościół tutejszy otoczony *sobotami* zachował wiele typu z XV. wieku. Rok 1498 wyżłobiony nad drzwiami głównemi wskazuje czas jego powstania (str. 150)“.

„Witanowice. Mimo wieży o baniastej kopule (z czasów nowszych) zachowała ta *sobotami* okolona świątynia wszystkie cechy kościołów XV. stulecia (str. 159—160)“.

Wzmiankę o takich „sobotach“ znajduję także w *Ziemi* (Nr. 12. z r. 1910 str. 192) w sprawozdaniu z posiedzenia Zarządu Tow. nad polskimi zabytkami sztuki i kultury, z czego widzę, że pamięć o sobotach kościelnych w świecie naukowym polskim dotąd nie zaginęła, jak żyje tu i ówdzie dotąd w pamięci ludu.

Pobudzony dobrem nauki polskiej i kultury ośmielam się zapytać na tej drodze polskich znawców sztuki budowniczej;

odkąd w budownictwie polskiem i czy tylko na Podkarpaciu
znane to wyrażenie i czy wyłącznie odnosiło się do podcieni
koło kościołów, a wszystkich ludzi dobrej woli w Polsce, czy
znane są *soboty* w ich stronach i czy wyłącznie związane są
z kościołami“.

Łaskawe listy proszę adresować do mnie (Lwów ul. św.
Wojciecha, 2 a).

Szymon Matusiak.

Przyczynek do przysłów Adalberga.

1. Przedziergnij się w lisa, wilka,
Przybierz na się postaci kilka!
2. Do takiego referatu
Nie potrzeba członka senatu.
3. Kogo djabeł zjuchci,
Tego nie popuści.
4. Niczem bomby i kartacze,
Kiedy baba w domu gdacze.
5. Co napisane, to niezmazane.
6. Ma pończochę i w drugiej trochę.
7. Obleciał Kraków i Maków.
8. Nim ptaszka wyhaftuje, to wołu zje.
9. Kogo wezmą kolki, ten do felczera trafi.
10. Płacić z juszka i pietruszką.
11. Płacić jak za rodzoną matkę.
12. Płacić za ten wiatr, co wieje.
13. Dwa dni z dziśiem.
14. To jutrznia rosa.
15. Ani go oko!

Warszawa.

B. Ślaski.

